

הובלה

ביטוח

ומבוא לסחר

בינלאומי

תשע"ט - 2019

תוכן העניינים

4	פרק 1 הובלה של מטענים	מהי הובלה, מהו שטר מטען, הובלה יבשתית, הובלה משולבת, אמצעי הובלה יבשתית (משאיות, רכבות),
11	פרק 2 הובלה ימית	מהי הובלה ימית, סוגי אוניות בהובלה ימית (אוניית מטען כללי, אוניית מכולות, אוניית גלנוע, אוניית צובר, אוניית מכלית, אוניית קירור), הובלה ימית באמצעות מכולות, מהי מכולה, סוגים של מכולות, שיטות לשילוח והובלה של מכולות (מדלת לדלת, מדלת לרציף, מרציף לדלת, מרציף לרציף), שטר מטען ימי, סוגי שטרי מטען ימי, תעריפי ההובלה הימית,
24	פרק 3 הובלה אווירית	מהי הובלה אווירית, שיטות של הובלה אווירית, סוגי מטוסים להובלה אווירית, יתרונות וחסרונות ההובלה באוויר, שטר המטען בהובלה אווירית, תעריפי ההובלה האווירית,
31	פרק 4 ביטוח מטענים	מהו ביטוח, כיצד עובד הביטוח, ענפי הביטוח השונים, ביטוח מטענים, סוגי ביטוח בהובלת מטענים, פוליסת ביטוח STP,
39	פרק 5 מבוא לסחר בינלאומי	מהו סחר בינלאומי, ארגון הסחר העולמי WTO, המכס ומשמעותו, גורמים המטפלים בסחר בינלאומי (משלח בינלאומי, סוכן אוניה, עמיל מכס), מסמכים בסחר בינלאומי (חשבון מכר, שטר מטען, תעודת מקור, רשימון יצוא, רשימון יבוא, פקודת מסירה, פוליסת ביטוח, מסמכים לגבייה), מושגים נוספים בסחר בינלאומי (הישבון, שיטעון),
48	פרק 6 מונחים בסחר בינלאומי	המורכבות בסחר בינלאומי, גורמי סיכון בעסקה בינלאומית, מונחי הסחר הבינלאומי, ה- incoterms בעסקת מכר בינלאומית, קבוצה E, קבוצה F, קבוצה C, קבוצה D, טבלת סיכום המונחים, שיטות תשלום בסחר בינלאומי (חשבון פתוח, תשלום מראש, מסמכים לגבייה, אשראי דוקומנטרי), השלבים של יבוא מסחרי, הדין לגבי סחורות מיובאות לישראל,

פרק 1 - הובלה של מטענים

כל הסחר הבינלאומי בעולם, מבוסס על משלוח של חומרים ומוצרים (מטענים) מספקים ללקוחות. הובלת המטענים מנקודת המוצא אל היעד, הפך לאחד הגורמים החשובים והמשפיעים ביותר על הסחר העולמי.

מהי הובלה?

הובלה מוגדרת: **העברה של מטענים ממקום אחד למקום אחר**. על מנת לבצע העברה של מטענים לכל פינה ברחבי תבל, עושים שימוש במגוון אמצעים וכלי תחבורה שמבצעים את ההובלה:

- **דרך היבשה** - הובלה יבשתית.
- **דרך הים** - הובלה ימית.
- **דרך האוויר** - הובלה אווירית.

למעשה, מערך ההובלה הבינלאומי מורכב: ממערך יבשתי, מערך ימי ומערך אווירי, שכל אחד מהם כולל: נמל או מסוף לטעינה ופריקה, אמצעי הובלה (כלי תחבורה) ונתיבי תנועה לכלי התחבורה המובילים את המטענים.

- **מערך ההובלה היבשתי** - כולל: מסופים, משאיות, רכבות, ותשתית כבישים ומסילות ברזל.
- **מערך ההובלה הימי** - כולל: נמלי ים, ספינות שונות ונתיבי שיט.
- **מערך ההובלה האווירי** - כולל: נמלי תעופה, מטוסים ונתיבי טיסה.

הובלה יבשתית
הובלה דרך היבשה

הובלה ימית
הובלה דרך הים

הובלה אווירית
הובלה דרך האוויר

מובילי המטענים, נושאים עימם מסמכים המציינים את מאפייני המטען, הכמות שלו, פרטי השולח, פרטי המקבל ועוד. למסמכים אלו קוראים: **שטר מטען**.

מהו שטר מטען?

שטר מטען (Cargo Manifest) או (Bill of Lading) הוא מסמך הזהות של מטען בתנועה. בשטר המטען מפורטים: כתובת שולח המטען, כתובת מקבל המטען, כמות האריזות אשר נשלחות, משקלן ומידותיהן. כמו כן יצינו

בשטר המטען: תנאי המכר, מחיר ההובלה והנחיות שונות המיועדות לסוכן המטענים או למוביל המטען.

קיימים סוגים שונים של שטרי מטען (יבשתי, ימי, אווירי), ומעמדם המשפטי משתנה על פי זהותו של המוביל. לדוגמה, לשטר מטען ימי יש מעמד חוקי

של המחאה (צ'ק) ועל ידי חתימה ניתן להסב אותו לגורם שלישי.

לשטר המטען יש מספר, המחולק לשתי קבוצות: קידומת ומספר. הקידומת משתנה בהתאם לזהות המוביל. לדוגמה: מספר שטר מטען שמובילה חברת צים מישראל נראה כך: ZIMUAAA1234567.

הובלה יבשתית

הובלה יבשתית מתייחסת להובלת מטענים דרך היבשה, והיא מתבצעת על ידי חברות הובלה בשני מישורי פעולה והם:

- **הובלה והפצה של סחורות (טובין) - הכוללת:**
 - הובלה של סחורות עבור ספקים, יצרנים וסיטונאים בין מפעלים ומחסנים, או אל מרכזים לוגיסטיים, נמלי הים והאוויר וכדומה.
 - הפצה של סחורות לקמעונאים, לחנויות וללקוחות פרטיים, בקווי הפצה קבועים, כולל הובלות מיוחדות של מוצרים מיוחדים כמו הובלה בקירור.
- **הובלת מטענים מנמלי הים והאוויר - הכוללת הובלה אל מפעל או מחסן היבואן בכל רחבי הארץ של מטענים:**

בחן ידיעותיך

א. סמן בכל אחד מהמשפטים: נכון / לא נכון

1. הובלה היא העברת מטענים ממקום אחד למקום אחר נכון / לא נכון
2. מערך תובלה בינלאומי כולל: מערך יבשתי, ימי ואווירי נכון / לא נכון
3. מערך הובלה יבשתי כולל מסופים, משאיות, רכבות, ותשתית כבישים ומסילות ברזל נכון / לא נכון
4. מערך הובלה ימי כולל נמלי ים, ספינות שונות ונתיבי שיט נכון / לא נכון
5. מערך הובלה אווירי כולל נמלי תעופה, מטוסים ונתיבי טיסה נכון / לא נכון
6. מובילי מטענים, נושאים עימם מסמך המציין את מאפייני המטען נכון / לא נכון
7. שטר מטען הוא מסמך הזהות של מטען בתנועה נכון / לא נכון
8. המעמד המשפטי של שטר מטען משתנה על פי זהותו של המוביל נכון / לא נכון
9. זהות המוביל מופיעה בקידומת מספר שטר המטען נכון / לא נכון
10. הובלה יבשתית מתייחסת להובלת מטענים דרך האוויר נכון / לא נכון
11. הובלה יבשתית כוללת הובלה והפצה של סחורות נכון / לא נכון
12. להובלה יבשתית של מטענים מנמלי הים ונמלי האוויר קוראים הובלה מסחרית נכון / לא נכון
13. הובלה משולבת היא שילוב של הובלה ימית או אווירית יחד עם הובלה יבשתית נכון / לא נכון
14. הובלה יבשתית היא פעולה מורכבת שחייבת להתבצע על ידי אנשי מקצוע מומחים לכך נכון / לא נכון
15. משאיות נותנות פתרון לוגיסטי גמיש להובלת מטענים נכון / לא נכון
16. נהיגה על משאיות המובילות מטענים דורשת הכשרה מיוחדת של הנהגים וקבלת רישיון מוביל נכון / לא נכון
17. ברכבת ניתן להוביל כמויות גדולות מאד של מטענים במרוכז נכון / לא נכון
18. הובלת מטענים ברכבת נעשית באמצעות קרונות מכלים ומשטחים נכון / לא נכון
19. רכבת יכולה לנוע רק בתוואי שיש בו כבישים נכון / לא נכון
20. תפעול הרכבת נעשה על ידי עובדי חברת הרכבת בלבד נכון / לא נכון

ב. סמן את התשובה הנכונה:

1. הובלה היא:

- א. הבאת מטענים ממקום למקום
ב. אספקת מטענים ממקום למקום
2. מערך תובלה בינלאומי מורכב:

- א. ממערך יבשתי
ב. מערך ימי

3. שטר מטען הוא:

- א. אישור הטעינה על המשאית
ב. אישור הטעינה על הרכבת

4. הובלה יבשתית מתייחסת להובלת מטענים:

- א. דרך האוויר
ב. דרך הים
ג. דרך נהרות
ד. דרך היבשה

5. הובלה משולבת היא שילוב של:

- א. הובלה מסחרית עם הובלה אווירית
ב. הובלה מסחרית עם הובלה ימית
ג. הובלה מסחרית עם הובלה יבשתית
ד. הובלה ימית או אווירית עם הובלה יבשתית

6. נהיגה על משאיות המובילות מטענים דורשת:

- א. הכשרה מיוחדת של המשאיות
ב. הכשרה מיוחדת של הנהגים
ג. הכשרה מיוחדת של הכבישים
ד. הכשרה מיוחדת של הנהגים

7. לנהגי המשאיות המובילות מטענים חייב להיות:

- א. רישיון העמסה
ב. רישיון אספקה
ג. רישיון פריקה
ד. רישיון מוביל

8. החיסרון של הרכבת הוא:

- א. שהיא נעה רק על כבישים
ב. שהיא נעה רק על נתיבים ישרים
ג. שהיא נעה רק בנסיעה קדימה
ד. שהיא נעה רק על מסילות ברזל

9. תפעול הרכבת נעשה על ידי:

- א. כל נהג
ב. כל נהג משאית
ג. כל נהג בעל רישיון מוביל
ד. עובדי חברת הרכבת בלבד

ג. ענה על השאלות הבאות:

1. הסבר מהי הובלה?

2. מה כולל מערך תובלה בינלאומי?

3. מהו שטר מטען ומה הוא כולל?

4. מהי הובלה יבשתית ועל ידי מי היא מבוצעת?

5. באילו מישורי פעולה מתבצעת הובלה יבשתית?

6. הסבר מהי הובלה משולבת?

7. מדוע חשוב לבצע הובלה עם אנשי מקצוע המומחים לכך?

8. איזה יתרון יש להובלה באמצעות משאיות ומה נדרש מנהגי המשאיות?

9. איזה יתרון יש להובלה באמצעות רכבות ומה החיסרון של הרכבת?

פרק 2 - הובלה ימית

מהי הובלה ימית?

הובלה ימית מתייחסת להובלת מטענים דרך הים, היא מהעתיקות שבשיטות הובלת מטענים. במהלך השנים, עבר ענף ההובלה הימית שינויים מפליגים, וכיום יש מגוון של אוניות המותאמות לסוגים שונים של מטענים, ומבחר של נתיבי שיט העומדים לרשות חברות הספנות העוסקות בהובלה ימית.

סוגי אוניות בהובלה ימית

להלן כמה סוגים של אוניות המבצעות הובלה בים:

אוניית מטען כללי (General Cargo)

זאת אוניה ללא התאמה ספציפית, שמובילה סוגי מטען שונים כמו: משטחים, חביות, שקים, קרטונים, ארגזים ואף מטענים חריגים. המטען מועמס על האוניה בהתאם לצורת אריזתו: ביחידת אריזה בודדת (ארגזים, קרטונים, חביות וכדומה) או באריזה אחידה (משטחים וכד'). בהובלה מסוג זה יש לשים לב לאיכות האריזה, שכן המטען חשוף לנזקים בזמן הטעינה והפריקה, ומחייב אריזה שתעמוד בטלטולי הדרך. הטענתן ופריקתן של אוניות כאלה היא, ממושכת למדי ועתירת כוח אדם, והן האחרונות לתפעול בנמל הפריקה. לפיכך הן מתעכבות בנמלים זמן רב, וזה עלול לגרום לאיחור בהגעת הסחורה ליעדה.

אוניית מטען כללי

סוגים של מכולות

קיימים סוגים שונים של מכולות: לדוגמה:

מכולה רגילה REGULAR

משמשת למטען כללי, ומתאימה למטענים שממדיהם הפיזיים נוחים להעמסה מצידה הקדמי של המכולה. לרוב נעשה שימוש בגדלים 20 רגל, ו-40 רגל.

מכולה גבוהה HIGH CUBE

משמשת להובלת מטענים בעלי תכולת נפח גבוהה, ואפשר לזהות אותה ע"י מדבקות הפסים בגג של הדלת הקדמית ובתווית צהובה על דופן הדלת.

מכולה גג פתוח OPEN TOP

משמשת להעמסה של מטענים ארוכים החריגים בגובה וכדומה, אשר דורשים העמסה על ידי מנוף.

מכולה פתוחת צד OPEN SIDE

משמשת להעמסה של סחורה בעלת פרופילים חריגים, ומטענים שלא יכולים להיות מועמסים דרך דלת קדמית.

פרק 3 - הובלה אווירית

מהי הובלה אווירית?

הובלה אווירית מתייחסת להובלת מטענים (סחורות) דרך האוויר, והיא ממלאת תפקיד מרכזי בקשרי הסחר הבינלאומי. הטסת מטענים החלה רק ב-1927, עם התפתחות התעופה והמטוסים שהיו מסוגלים לטוס מעבר לאוקיינוסים. כיום מטוסי הסילון החדשים מאפשרים הטסת מטענים בגדלים שונים ליעדים שונים ברחבי תבל.

שיטות של שילוח והובלה אווירית

שילוח מטענים בהובלה אווירית מתבצע בשתי שיטות של הובלה:

בלדרות

- **בלדרות** - היא שיטת הובלה משולבת של הובלה אווירית ויבשתית, המיועדת להובלה מדלת לדלת של מעטפות וחבילות במשקל נמוך (20 - 30 ק"ג), ובמקרים מסוימים גם הובלה של מטענים מעט יותר כבדים (עד 100 ק"ג).

- **יתרונות** - מחיר הובלה ידוע מראש, שירות מהיר, ומעקב עד מסירת המטען.

- **חסרונות** - לא מתאים לכל סוגי המטענים (יקר מאוד למטענים יותר כבדים).

שילוח אווירי

- **שילוח אווירי Air Freight** - היא שיטת הובלה אווירית המיועדת להובלה מנמל תעופה במדינה אחת לנמל תעופה במדינה אחרת, של מטענים כבדים שיש חשיבות למהירות הגעתם ליעד, ושחשיבותם מצדיקה את העלות הגבוהה של המשלוח.

- **יתרונות** - המטען מגיע ליעדו תוך זמן קצר ללא המתנה.

- **חסרונות** - יקר מאוד למשקלים ונפחים גדולים.

פרק 4 - ביטוח מטענים

הסכנה לאובדן מטענים, או הפגיעה בתקינותם בעת העברתם ממקום אחד למקום אחר, הביאה את הסוחרים עוד בתקופה העתיקה לפעול בדרכים שונות, על מנת למזער את הנזקים הכלכליים שעלולים להיגרם להם. עם הזמן התפתח בקרב הסוחרים הרעיון של חלוקת הסיכון בין רבים (ערבות הדדית), שהיה מבוסס על כך, שכל אחד מהם ישלם תשלום יחסי, ומהכסף שיצטבר יהיה אפשר לפצות את אלו שיגרם להם נזק. רעיון זה היה הבסיס להתפתחות תחום חברתי כלכלי שנקרא: **ביטוח**.

מהו ביטוח?

ביטוח Insurance הוא אמצעי חוקי וכלכלי המיועד לחלק בין הרבים את הנזקים העלולים ליפול למעמסה על היחיד. כלומר, הביטוח הוא אמצעי שמספק פיצוי כספי למבוטח במקרה של נזק, הרס או אובדן, שבבסיסו מונח עיקרון כלכלי חברתי של ערבות הדדית, לפיו ניתן להקל על הפסד כלכלי שהיחיד אינו יכול לעמוד בו, על ידי חלוקתו בין רבים הצפויים להפסד דומה.

כיצד עובד הביטוח?

חברת הביטוח (המבטחת) מנהלת קופה שמשותפים בה כל אותם הגופים (חברות, ארגונים, אנשים פרטיים) אשר צפויים לנזקים מסוימים. מכספי אותה קופה מפצה חברת הביטוח את היחידים הסובלים בפועל מאותם נזקים, ואשר אלמלא הביטוח לא היו מסוגלים לעמוד בהם.

למעשה, המושג "**ביטוח**" מתייחס להסכם בין שני צדדים, כאשר מצד אחד נמצאת חברת הביטוח המבטחת, ומצד שני נמצא המבוטח אשר יכול להיות גוף עסקי, גוף ציבורי או אדם פרטי. על פי הסכם הביטוח הנקרא: **פוליסה**, משלם המבוטח לחברת הביטוח תשלום תקופתי קבוע הנקרא: **פרמיה**, שגודלה נקבע על ידי החברה המבטחת, לפי ההסתברות שהאירוע כנגדו היא מבטחת אכן יתרחש. כשמתרחש האירוע, שהמבוטח ביטח עצמו מפניו, משלמת החברה המבטחת למבוטח סכום כסף כלשהו כפיצוי, שגודלו נקבע לפי התנאים שהוגדרו מראש בפוליסה.

פרק 5 - מבוא לסחר בינלאומי

מהו סחר בינלאומי?

סחר בינלאומי (סחר חוץ) הוא: **רכישה או מכירה של סחורות ושירותים בין גורמים עסקיים ממדינות שונות.** כאשר סחורות שרכשה מדינה מסוימת במדינה אחרת מגיעות אליה, זה נקרא: **ייבוא**, וכאשר מדינה מסוימת מוכרת את סחורותיה למדינה אחרת, זה נקרא: **יצוא**. בכל המדינות בעולם מהווה הסחר הבינלאומי חלק משמעותי מהכלכלה שלהן, ומההכנסות של המדינה, ולכן, יש לו חשיבות רבה עבור כל מדינות העולם. סחר בינלאומי התקיים לאורך כל ההיסטוריה האנושית. סחר ימי ויבשתי התקיים בעולם העתיק, וכמה מן המעצמות והמדינות הבולטות ביותר לאורך ההיסטוריה ביססו חלק ניכר מכוחן על סחר כזה. במהלך מאה השנים האחרונות, החשיבות הכלכלית, החברתית, התרבותית והפוליטית של הסחר הבינלאומי נמצאת בעלייה מתמדת, כתוצאה מהתפתחות מערכות התיעוש, התעבורה, הבנקאות והביטוח, וכן מהקמתם של תאגידים בינלאומיים, שפעילותם הגלובלית הביאה להתגברות הסחר הבינלאומי.

ארגון הסחר העולמי (World Trade Organization) WTO

ארגון הסחר העולמי הוקם בשנת 1995 כארגון הממשיך את פעילות הסכם **גאט"ט - GATT** (General Agreement on Tariffs and Trade), שהיה הסכם בינלאומי, שנחתם בשנת 1947, מתוך מטרה לבנות סביבת סחר בינלאומי בטוחה ויציבה, וליצור תהליך של שיתוף וליברליזציה במסחר. ארגון הסחר העולמי הוא ארגון בינלאומי, העוסק בהתוויית הסכמים לסחר בינלאומי, המוסכמים על המדינות החברות בו. מטרתו העיקרית להבטיח סחר חופשי שוויוני בטוח וצפוי ככל שניתן בין כל מדינות העולם. ארגון הסחר העולמי פועל בשלושה מישורים:

- פורום לניהול משא ומתן מסחרי בינלאומי בין המדינות החברות.
- מעקב אחר ביצוע ההסכמים על ידי כל אחת מן המדינות החברות.
- פורום ליישוב סכסוכי סחר בינלאומיים בין המדינות החברות.

פרק 6 - מונחים בסחר בינלאומי

המורכבות בסחר בינלאומי

עסקה בסחר בינלאומי היא עסקה מורכבת. בעסקה מסחרית בינלאומית, הקונה (היבואן) והמוכר (היצואן) נמצאים בשתי מדינות שונות, רחוקים גיאוגרפית זה מזה, כששניהם במצב של סיכון וחוסר ודאות, בגלל פער הזמן בין משלוח הסחורה והגעתה, לבין מועד ביצוע התשלום.

- **מבחינת הקונה (היבואן)** - הוא ממתין בחוסר ודאות לקבלת הסחורה שהזמין, כי מרגע שנשלחה על ידי המוכר (היצואן), ועד שתגיע אליו, הסחורה עוברת תחנות ביניים רבות, הן בשל מורכבות השינוע (מעברי גבול, שילובים של סוגי הובלה - יבשתית, ימית ואווירית, פריקה וטעינה וכדומה), והן בשל דרישות ביורוקרטיות שונות (רישיונות יצוא/יבוא, מכסים ועוד). רק כשתגיע הסחורה לחזקתו הפיזית, יוכל הקונה לבדוק את התאמתה להזמנה, את תקינותה ואת איכותה.
- **מבחינת המוכר (היצואן)** - הוא ממתין בחוסר ודאות לקבלת התמורה הכספית מהקונה (היבואן) עבור הסחורה ששלח לו. כי עד הגעתה של הסחורה לידי הקונה וביצוע העברת התשלום, צריך המוכר להמתין לקבלת התמורה הכספית המגיעה לו.

גורמי סיכון בעסקה בינלאומית

בעסקה בינלאומית, ישנם גורמי סיכון כמו:

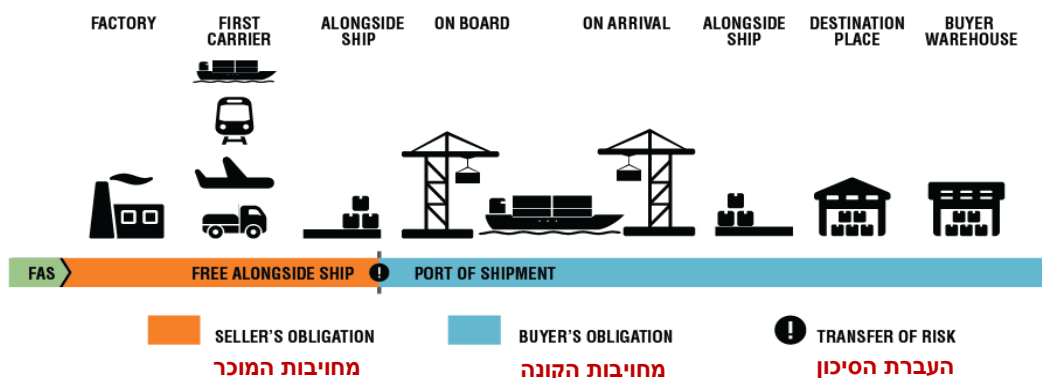
- אי הכרה של יכולת האספקה של המוכר, או חוסנו הכלכלי ומוסר התשלומים של הקונה.
 - שינויים בלתי צפויים במצבם הכלכלי של הקונה או המוכר.
 - שינויים בשעריהם של המטבעות המעורבים בעסקה.
 - שינויים כלכליים ופוליטיים פתאומיים המונעים את משלוח הסחורה או את ביצוע התשלום במועד שהוסכם.
- חוסר הודאות וגורמי הסיכון, הופכים את ביצוע העסקאות במסגרת הסחר הבינלאומי למורכבות, ובעלות סיכון רב.

Free Alongside Ship - FAS המונח

במכירה בתנאי FAS התחייבות המוכר מסתיימת עם מסירת הטובין לקונה על הרציף לצד דופן האוניה, וסיום הליכי מכס יצוא בנמל המוצא במדינת היצוא. יתר ההוצאות על אגרות נמל וטעינה חלים על הקונה. הביטוח לגבי הטובין עובר לקונה, עם מסירת הטובין לקונה על הרציף לצד דופן האוניה במדינת המוצא.

מונח זה משמש בהובלה ימית

INCOTERMS® 2010 - FAS

Free on Board - FOB המונח

במכירה בתנאי FOB התחייבות המוכר מסתיימת עם סיום הליכי מכס יצוא בנמל המוצא וטעינת הטובין על סיפון האוניה (מעבר הטובין את דופן האוניה). זיקת הביטוח עוברת לקונה עם חציית הטובין את דופן האוניה בנמל המוצא.

מונח זה משמש בהובלה ימית

INCOTERMS® 2010 - FOB

